

1983/84:79

Fredagen den 10 februari

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Fyllnadsval till utskott

Företogs val av en suppleant i justitieutskottet och en suppleant i bostadsutskottet.

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen enhälligt föreslagit Åke Polstam till suppleant i justitieutskottet och Ivar Franzén till suppleant i bostadsutskottet.

Kammaren utsåg till

suppleant i justitieutskottet

Åke Polstam (c)

suppleant i bostadsutskottet

Ivar Franzén (c)

2 § Justerades protokollen för den 2 innevarande månad.

3 § Meddelande om svar på interpellation 1983/84:95

Anf. 2 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag vill anmäla att Rune Torwalds interpellation om lagliga möjligheter att tillverka THX inte kommer att besvaras inom stipulerad tid på grund av att interpellanten inte har möjlighet att ta emot svaret den 13 februari då jag hade tänkt lämna svaret. Jag har kommit överens med Rune Torwald om att interpellationen skall besvaras den 9 mars 1984.

4 § Svar på interpellation 1983/84:83 om landstingens patientdatabaser

Anf. 3 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Ove Eriksson har bett mig att lämna en redogörelse för landstingens patientdatabaser speciellt med beaktande av integritetsskyddet.

Uppgifter om patienter som vårdats vid kroppssjukhus har sedan 1960-talet registrerats av landstingen. Registreringen omfattade förra året ca 90 % av patienterna. Motsvarande registrering av patienter i sluten psykiatrisk vård har huvudsakligen gjorts av socialstyrelsen med uppgifter från landstingen eller landstingens sjukvårdsenheter som underlag.

Frågan om landstingens registrering av patientuppgifter behandlades i propositionen (1979/80:6) om socialstyrelsens uppgifter och organisation, m. m. I propositionen konstaterades att de av landstingen förda patientregistren tillsammans kunde sägas utgöra landstingens patientdatabaser. Även uppgifter om patienter i sluten psykiatrisk vård borde enligt propositionen ingå i databaserna i stället för att registreras av socialstyrelsen.

Landstingen beslutar själva vilka uppgifter databaserna skall innehålla. Enligt propositionen borde dock överenskommelser träffas med landstingen om att databaserna skulle ha ett visst minimiinnehåll samt uppfylla bestämda kvalitetskrav. En rekommendation om minimiinnehåll för den slutna vården har framlagts av socialsektorns statistikdelegation. I arbetet med rekommendationen var bl. a. datainspektionen representerad. När representanter för socialdepartementet och Landstingsförbundet träffade överenskommelsen om vissa ersättningar från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen under år 1984 förutsattes som en del av överenskommelsen, att sjukvårdshuvudmännen utan särskild ekonomisk ersättning genomför förslaget från socialsektorns statistikdelegation om patientdatabaserna. Denna överenskommelse har redovisats för riksdagen i propositionen (1982/83:174) om vissa ersättningar till sjukvårdshuvudmännen, m. m. och har sedermera godkänts av regeringen.

Fr. o. m. den 1 januari 1984 har samtliga landsting enligt överenskommelsen åtagit sig att ha patientdatabaser. Socialstyrelsen har i allmänna råd till huvudmännen (SOSFS 1983:45) angivit vilket minimiinnehåll patientdatabaserna bör omfatta.

Patientdatabaserna är personregister enligt datalagens (1973:289) bestämmelser. Detta innebär att patientdatabaserna står under datainspektionens tillsyn. Datainspektionen kan enligt lagen påverka och också förbjuda registrering av uppgifter som medför risk för otillbörligt intrång i den personliga integriteten.

En extra trygghet för patienterna utgör bestämmelserna i 10 § datalagen om rätten för den enskilde att på begäran och i den mån hinder inte föreligger enligt sekretesslagen få underrättelse om de uppgifter som finns om honom i ett personregister.

Uppgifterna i patientdatabaser inom hälso- och sjukvården omfattas av sekretesslagens (1980:100) bestämmelser på samma sätt som andra uppgifter

inom detta område, t. ex. uppgifter i journaler. Sekretessen inom hälso- och sjukvården är sträng jämfört med många andra områden. Den innebär att uppgifter om en patient i princip inte får lämnas ut, om det inte står klart att det kan ske utan men för patienten.

Det ankommer på de myndigheter som lämnar ut uppgifter om patienter och som inrättar och för registren att se till att bestämmelserna i data- och sekretesslagstiftningen efterlevs.

De uppgifter om vårdutnyttjande som finns i patientdatabaserna är av stor betydelse för en planering av hälso- och sjukvårdens insatser i enlighet med den nya hälso- och sjukvårdslagens (1982:763) intentioner.

Fakta om vårdutnyttjande utgör t.ex. ett viktigt underlag för att tillgängliga resurser skall kunna fördelas med hänsyn till befolkningens behov av vård. När hälsopolitiska riskgrupper skall identifieras är kunskaper om vårdutnyttjandet värdefulla och ger förbättrade möjligheter att erbjuda en säkrare och effektivare vård.

Jag vill avslutningsvis betona att det är synnerligen väsentligt att säkerställa patientens integritet. Samtidigt vill jag betona betydelsen av att utnyttja patientdatabaser för att spåra hälsorisker och förbättra möjligheterna att erbjuda vård på lika villkor för hela befolkningen.

Anf. 4 OVE ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Sigurdsen för svaret på min interpellation.

Vi blir för var dag alltmer medvetna om att vi befinner oss i dataåldern på gott och ont. Mängder av uppgifter lagras i mängder av dataregister.

För administratörer, byråkrater och planerare i största allmänhet är tekniken av stort värde. Många anser att värdet är omistligt. Efterfrågade uppgifter är lättillgängliga, och tekniken gör att behandlingen av aktuella data klaras snabbt och elegant, även om det är fråga om ett mycket omfattande material.

Till avigsidorna hör att enkla och relativt ointressanta personuppgifter i ett register sammanställda med andra uppgifter i andra register fullständigt kan kartlägga enskilda människors privatliv. Människorna upplever att deras rättmätiga behov av att familjeförhållanden och personligt känsliga uppgifter skall vara skyddade offras för samhällets krav på effektivitet och rationellt utnyttjande av våra resurser.

Integritetsskyddet är uppenbart i fara när uppgifterna relateras till personnummer. Det är detta som är grunden till människors oro. När nu de mest intima detaljer om hälsotillstånd, sjukdom och behandlingar lagras i personrelaterad form är det naturligt att oron stegras. Alla har ju hittills levt i den förvisningen att sekretesskyddet inom sjukvården har varit fullständigt.

Nu vet vi att uppgifterna relaterade till personnummer är lagrade i register, och därmed kan integritetsskyddet ifrågasättas.

Sjukvårdsministern tar i sitt svar fram de skydd för den personliga integriteten som systemet rymmer.

Patientdatabasen står under datainspektionens tillsyn.

Det sägs vara en extra trygghet att patienterna kan få underrättelse om de uppgifter som gäller dem själva.

Den stränga sekretessen inom hälso- och sjukvården innebär, heter det i svaret, "att uppgifter om en patient i princip inte får lämnas ut, om det inte står klart att det kan ske utan men för patienten".

Allt det här är naturligtvis bra, och jag tror inte att systemet utgör en risk om det fungerar. Men informationen kan uppenbart komma i fel händer. När skolpojkar med enkla hemdatorer kan forcera Pentagons datasystem är det svårt att känna en hundraprocentig säkerhet för Kommun-Datas databas.

Dessutom vet vi inte mycket om framtiden. Bli de kontrollerande myndigheterna mer släpphänta i framtiden? Kommer det att lagras så mycket data att effektiv kontroll omöjliggörs? Kan t.ex. en arbetsgivare i morgondagens Sverige gå in i databasen och kontrollera hälsotillståndet hos en anställd?

Många uppgifter som lagras i patientdatabaserna kan utan tvivel vara till skada för patienterna om de kommer i orätta händer. Könssjukdomar, psykiska besvär, sena aborter och alkoholproblem tillhör de uppgifter som de flesta vill behålla för sig själva. Uppgiften om vården bedrivits utan eget samtycke kan också vara känslig för många. Allt detta är exempel på uppgifter som lagras i patientdatabaserna.

Sjukvårdsministern avslutar svaret med att uttrycka något av det dilemma som ligger i den moderna datatekniken. Så här säger sjukvårdsministern:

"Jag vill avslutningsvis betona att det är synnerligen väsentligt att säkerställa patientens integritet. Samtidigt vill jag betona betydelsen av att utnyttja patientdatabaser för att spåra hälsorisker och förbättra möjligheterna att erbjuda vård på lika villkor för hela befolkningen."

Patienternas integritet ställs här emot samhällsintressen!

Självfallet är det av stor betydelse för ett effektivt utnyttjande av vårdresurserna att man har ett bra underlag för planeringen. Men skulle det inte gå att ordna detta utan att relatera uppgifterna till bestämda personer? De väsentliga uppgifterna för att spåra speciella riskområden måste väl vara ålder, kön, bostadsort, eventuellt yrke, etc. Exakt vem vederbörande är kan statistiskt inte ha minsta intresse.

Jag vill därför ställa följande fråga till sjukvårdsministern:

Är det möjligt att lägga upp en tillfredsställande patientstatistik baserad på enbart födelseår, utan angivande av fullständigt personnummer?

Anf. 5 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag är medveten om att människor kan känna oro för att uppgifter skall kunna komma ut – och jag kan förstå det.

Det ges ibland visioner av att människor kan sitta hemma och genom sina hemdatorer få fram uppgifter – också Ove Eriksson var inne på det. Jag vill därför framhålla att patientdatabaserna är väl skyddade i förhållande till många andra datasystem, där sekretessfrågorna inte har upplevts som så allvarliga. Socialstyrelsens expertis har sagt att det finns många säkerhetsspärrar och att möjligheterna för obehöriga att ta sig in i

databaserna är nästan obefintliga.

Alla uppgifter som står i journalerna finns inte i databaserna. Det är bara ett fåtal uppgifter, bl. a. vilket sjukhus som patienten vårdas vid, om det är en man eller en kvinna, när patienten är född, diagnosen och yttre orsaker till skada.

Varför behövs databaser? Jag har tidigare sagt att den patientdatabas som vi nu talar om behövs dels för planering och uppföljning, dels för forskning. För planering behövs det fakta om vårdutnyttjandet – det tror jag att Ove Eriksson och jag är överens om. T. ex. kan vårdkonsumtionen i olika kommuner jämföras. Om det finns skillnader i vårdkonsumtionen som inte kan förklaras av skilda vårdbehov bör resurserna fördelas om, så att de bättre återspeglar de behov som befolkningen har.

Som jag sade i mitt första anförande kan patientdatabaserna också ge visst underlag för olycksfallsstatistik med uppgifter om olika skadetyper.

Uppgifterna kan sedan användas i forskningen. Jag tror att det är angeläget att så sker. Det är då möjligt för forskarna att gå vidare och ta reda på de ytterligare uppgifter som kan behövas.

Det har exempelvis konstaterats att det är en överdödlighet i hjärt- och kärlsjukdomar i Värmland – det län som Ove Eriksson representerar här i riksdagen. Det måste väl vara viktigt att man kan gå vidare och utträna orsakerna till det?

Låt mig också nämna att vi under många år har haft cancerregistret, och det utan att uppgifter om enskilda personer någonsin har kommit ut och utan att den forskningen har ifrågasatts. Alla är överens om att denna forskning är utomordentligt värdefull och väsentlig.

När det gäller integritets- och sekretesskyddet inom hälso- och sjukvården måste utgångspunkten givetvis vara att uppgifterna åtnjuter samma sekretesskydd oberoende av om de är intagna i en journal eller lagras på data. Jag har förstått att det kan råda olika uppfattningar om hur sekretesslagen skall tolkas eller tillämpas. Journalutredningen har i uppdrag att belysa integritetsfrågor i samband med patientdokumentation av olika slag, och utredningen kommer i sitt arbete att uppmärksamma integritets- och sekretessfrågorna kring databaserade patientuppgifter.

Jag vill säga till Ove Eriksson att jag skall se till att utredningen får del av dagens interpellationsdebatt. Men i avvaktan på utredningens överväganden och förslag är jag inte beredd att – innan de har redovisats – gå in i en närmare debatt omkring tolkningen av dessa frågor. Journalutredningen har ju kommit långt i sitt arbete och lämnar sitt slutbetänkande under hösten 1984.

Anf. 6 OVE ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka sjukvårdsministern för den senaste poängen, dvs. att hon skall se till att utredningen får del av denna interpellationsdebatt – till vad nytta det nu hava kan.

Sjukvårdsministern säger att det finns många säkerhetsspärrar, och det gör det förvisso. Men oron finns dock, när vi vet att man har kommit in t. o. m. i försvarets hemliga datasystem – även om det skedde i Amerika, som jag

*Om landstingens
patientdatabaser*

hänvisade till. Oron finns alltså för att detta kan forceras också i vårt land. Dessutom är det just samkörningen som inger den stora oron.

Det finns många fler uppgifter med i det miniprogram som socialstyrelsen har anvisat än vad statsrådet Sigurdson tar upp. Det är alltså relaterat till personnummer och sådana saker som vård utan eget samtycke. Där står huvuddiagnos och ända upp till åtta sidor diagnoser. Det finns uppgifter om behandlingar, det anges hur man har skrivits ut, till vilken boendeform osv.

Utvecklingen inför framtiden inger också viss oro. Det sägs i socialstyrelsens författningssamling:

”I detta sammanhang finns också anledning att uppmärksamma möjligheten att relatera vårdutnyttjandet till miljömässiga och socio-ekonomiska bakgrundsvariabler.”

Dä börjar man att ytterligare oroas, därför att här har vi utvecklingen mot en kartläggning av privatlivet in absurdum. Dessutom arbetar man tydligen på att också få fram en patientdatabas när det gäller den öppna vården. Vad den kommer att innehålla är hittills inte klart.

För mig är det naturligtvis angeläget att det finns ett vettigt underlag för planering, men jag kan fortfarande inte förstå att detta skall behöva vara relaterat till exakta personer, preciserade i personnummer. Jag tycker att de uppgifter som jag angav tidigare är de som är relevanta för en vettig planering av sjukvården. Det borde alltså gå att lägga upp ett sådant här register utan personnummer.

När det gäller forskning tycker jag också – det skulle vara intressant att höra vad statsrådet har att säga om detta – att det borde gå att för klinisk forskning använda ett system utan personnummer, som jag förordar, om detta system kompletteras med att patienternas journalnummer finns angivna. Då kan man därifrån gå tillbaka till vederbörande sjukhusjournal och ta fram just de uppgifter som kan vara intressanta t. ex. för forskning om hjärt- och kärlsjukdomar i vissa delar av landet.

Anf. 7 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! När det började bli aktuellt med databehandling inom sjukvården fick vi på Serafimerlasarettet en föreläsning av någon dataentusiast om nyttan av denna nya uppfinning. När seansen var slut låg det i föreläsningssalen kvar ett stort antal papperssjök med namn och adress på kvinnor som stod på väntelista för abort på ett av stadens sjukhus. Vederbörande föreläsare hade ingen känsla för det material hon arbetade med.

Jag har tagit del av SOSFS 1983:45, som handlar om patientdatabasernas *minim*innehåll. Men vad är deras *maxim*innehåll? Det är, såvitt jag förstår, inte på något sätt reglerat.

Bästa statsrådet Sigurdson! Hur går det till i verkligheten? Jo, sådana här uppgifter körs fram på en skärm. Men vem som står bakom dataoperatören och ser på den skärmen får vi aldrig reda på.

Jag är mycket kritisk mot detta, och jag är säker på att vi kommer att få mängder av bekymmer med den här registreringen framöver.

Hittills har databehandlingen på sjukhusen lett till en försämring av planeringsunderlagen jämfört med den tid då vi hade ordentliga årsberättelser från sjukhusen och deras kliniker – årsberättelser som dessutom kom i tid.

Jag tror att statsrådet Sigurdsen förmått att starkt överskatta databasernas betydelse för s. k. planering. Jag hyser ett starkt misstroende mot landstingen och deras administrationer. Så länge uppgifter om patienter finns på sjukhusen är de i relativt säkert förvar. När de är i händerna på administratörer kan man inte känna samma trygghet. Det är ett svalg befast mellan människosynen på sjukhus och den på kontor.

Anf. 8 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Gunnar Biörck i Värmdö säger att jag har en övertro på betydelsen av det här systemet. Jag vill då framhålla att detta inte är någonting som jag eller regeringen har hittat på eller ensidigt beslutat om, utan det har, som jag redan sagt i mitt interpellationssvar, gått igenom riksdagens behandling.

Låt mig än en gång upprepa att uppgifter från patientdatabaserna dels kan bli tillgängliga för personalen inom hälso- och sjukvården för att användas i vården, dels kan lämnas ut för andra ändamål, t. ex. forskning, planering och vårdkonsumtionsstudier. Det är viktigt att understryka att all personal inom hälso- och sjukvården har tystnadsplikt och att denna naturligtvis även gäller när personalen arbetar med datauppgifter.

När uppgifter lämnas ut för andra ändamål än vården är det i allmänhet fråga om uppgifter som rör en större grupp patienter. Jag kan naturligtvis inte uttala mig om vilka principer eller rutiner som tillämpas inom samtliga landsting vid utlämnandet av sådana uppgifter. Däremot har jag inhämtat hur det går till i Stockholms läns landsting. Där görs först en bedömning av behovet av uppgifterna innan de lämnas ut. Endast oidentifierbara uppgifter lämnas ut för planeringsändamål och liknande. När individbaserade uppgifter behövs, t. ex. för ett forskningsprojekt, krävs godkännande av de berörda klinikcheferna innan uppgifterna tas fram.

Med detta exempel från ett landsting har jag velat visa att det finns goda möjligheter att genom praktiska rutiner skapa garantier för patientintegriteten.

Till Ove Eriksson vill jag sedan säga att datainspektionen alltid skall ge tillstånd i varje enskilt fall, om register skall samköras.

Överläggningen var härmed avslutad.

**5 § Svar på interpellationerna 1983/84:80 och 84 om villkorlig
frigivning**

Anf. 9 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Rune Gustavsson och Björn Körlof har – mot bakgrund av tidningsuppgifter om kriminalvårdsnämndens tillämpning av bestämmelserna om villkorlig frigivning för vissa långtidsdömda – i interpellationer till mig tagit upp vissa frågor om villkorlig frigivning.

Rune Gustavsson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att bringa rättstillämpningen i bättre överensstämmelse med riksdagens beslut och de nordiska ländernas bekämpning av narkotikabrottslighet.

Björn Körlof har frågat mig

1. om jag vill medverka till att det finns ett klart samband mellan i strafflagstiftningen utsatt frihetsberövande påföljd, domstolarnas sålunda utdömda påföljd och den avtjänade anstaltstiden,

2. om jag avser att reglerna om halvtidsfrigivning skall ändras så att den som dömts för ekonomiska brott skall behandlas på samma sätt som den som dömts för brott mot annans liv eller hälsa och

3. om jag avser att föreslå sådan ändring i lagstiftningen att tillämpningen av de nya reglerna om villkorlig frigivning sker i överensstämmelse med lagstiftningens intentioner.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Den reform av bl. a. bestämmelserna om villkorlig frigivning som genomfördes förra året gällde i princip bara sådana intagna som dömts till kortare straff än två år. I fråga om långtidsdömda bibehölls i allt väsentligt gällande regler. Liksom tidigare prövar kriminalvårdsnämnden frågan om frigivning i dessa fall. Nämnden skall senarelägga frigivningen enligt samma kriterier som tidigare.

Om man bortser från särregleringen för långtidsdömda som begått grova brott mot liv och hälsa, innebar reformen förra året att de som dömts till fängelsestraff i princip alltid skall friges villkorligt sedan de avtjänat hälften av strafftiden. Sambandet mellan det utmätta straffet och den avtjänade anstaltstiden har alltså förstärkts genom reformen. Jag har inte för avsikt att nu föreslå någon ändring i detta hänseende.

Ekonomisk brottslighet faller inte under den särskilda regleringen för vissa grövre brott. Intresset av en skarp reaktion mot denna typ av brottslighet bör enligt min mening tillgodoses genom lagstiftningens straffskalor och domstolarnas straffmätning och inte genom särregler om verkställigheten. Jag har inte för avsikt att nu föreslå några ändringar angående villkorlig frigivning för dem som dömts för ekonomisk brottslighet.

När det gäller frigivning av dem som omfattas av särregleringen tycks interpellanterna utgå från att tillämpningen skulle ha ändrats markant i samband med reformen förra året. Som jag redan har nämnt berördes dock denna grupp i princip inte av lagändringarna. Man har ännu inte något underlag för att bedöma om kriminalvårdsnämndens praxis har förändrats på något mer betydelsefullt sätt.

En sak bör emellertid framhållas. Till skillnad från tidigare prövar nämnden numera frågan om villkorlig frigivning redan vid verkställighetens början. Står det då klart att den intagne skall frigges efter att ha avtjänat halva tiden, fattar nämnden beslut om det. I annat fall uppskjuter man prövningen. Beslut om halvtidsfrigivning har visserligen fattats i närmare fyra av fem av de fall som efter reformen har avgjorts slutligt. Prövningen har emellertid uppskjutits i ungefär hälften av fallen. Man kan på goda grunder anta att i de ärenden där den slutliga prövningen har uppskjutits, andelen som får halvtidsfrigivning kommer att vara väsentligt mindre än vad gäller de fall som redan prövats slutligt.

I de fall som det här gäller avgör alltså kriminalvårdsnämnden när villkorlig frigivning skall ske efter en individuell bedömning i varje enskilt fall. Denna prövning innefattar bl. a. om det finns en påtaglig risk för återfall. Nämnden har en mycket kvalificerad sammansättning och lägger ner stor omsorg på sin uppgift. Det finns enligt min mening ingen grund för att påstå att nämndens beslut inte skulle stämma överens med lagstiftningens intentioner.

Från justitiedepartementets sida kommer vi att följa hur reglerna om villkorlig frigivning fungerar för det aktuella klientelet. Departementet har gett brottsförebyggande rådet i uppdrag att göra en närmare utredning om reglernas tillämpning och effekt.

Sammanfattningsvis vill jag säga att jag inte heller i det här hänseendet har för avsikt att nu lämna några förslag till ändrad lagstiftning.

Anf. 10 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Den, s. k. 1 juli-revolutionen väckte stor uppmärksamhet, och den gav upphov till debatt både utanför och inom riksdagshuset. Det väckte också berättigad uppmärksamhet, när det i början av året publicerades en preliminär sammanställning, som hade gjorts av kriminalvårdsnämnden. Sammanställningen visade att fyra av fem personer som dömts för grova vålds- och narkotikabrott får villkorlig frigivning efter halva strafftiden.

Var det meningen att riksdagens beslut skulle tolkas på det sättet? Det var en fråga som man ställde. Av tidningsuppgifter framgick att ansvariga tjänstemän inom kriminalvården ställde sig kritiska och frågande. Riksdagen fattade beslut på grundval av justitieutskottets betänkande i anledning av regeringens proposition. Av betänkandet framgår följande:

”Enligt förslaget skall villkorlig frigivning av den som har en strafftid som understiger två år i princip alltid ske när halva tiden avtjänats. Såsom f. n. måste dock minst två månader alltid ha avtjänats. Nuvarande ordning i fråga om villkorlig frigivning från längre straff lämnas i allt väsentligt oförändrad. En strängare bedömning skall sålunda fortfarande göras beträffande intagna som har begått allvarliga brott, t. ex. grova narkotikabrott, som har riktat sig mot eller medfört fara för liv och hälsa, om påtaglig risk för återfall i brottslighet av samma slag bedöms föreligga.”

Utskottet sade sig ha uppmärksammat vad departementschefen uttalat i

specialmotiveringen till förslaget till 26 kap. 7§ brottsbalken rörande bedömningen av om påtaglig risk för återfall i samma sorts farliga brottslighet som tidigare anses föreligga.

Efter att ha refererat vad statsrådet uttalat om narkotikabrottslighet skriver utskottet: "Dessa uttalanden bör enligt utskottets mening ses i belysning av vad utskottet uttalade i samband med att den nuvarande regleringen infördes om intresset av samhällsskydd mot bl. a. den grova narkotikabrottsligheten kan upprätthållas."

När frågan om narkotikabrottsligheten behandlades här i riksdagen hyste man utan tvivel stora farhågor. Det framgår av justitieutskottets betänkande. Riksdagen fattar ju beslut i lagfrågor. Domstolarna har sedan att tillämpa vad som beslutats. Men i det här fallet är det kriminalvårdsnämnden som har att tillämpa det beslut som har fattats. Sannolikt har de farhågor besannats som vissa här i riksdagen uttalade. Justitieministerns svar styrker den uppfattningen. I svaret säger justitieministern: "Man har ännu inte något underlag för att bedöma om kriminalvårdsnämndens praxis har förändrats på något mer betydelsefullt sätt." Uttalandet förvånar. Nog måste väl ni i departementet ha tillgång till material. Under den tid som gått sedan nämnda sammanställning offentliggjorts borde ni ha kunnat göra en bedömning, med utgångspunkt i det material som redan finns och i de uppgifter som redovisats i massmedia.

Vidare säger justitieministern i svaret: "Det finns enligt min mening ingen grund för att påstå att nämndens beslut inte skulle stämma överens med lagstiftningens intentioner."

De båda uttalanden som jag nyss citerat ur svaret motsäger i viss mån varandra. Borde man inte i departementet – för att återigen ta upp den frågan – under den tid som gått sedan kriminalvårdsnämndens preliminära sammanställning offentliggjorts ha fått fram ett mera definitivt material i fråga om tillämpningen? Det bör ligga i departementets intresse.

Justitieministern säger visserligen att departementet kommer att följa hur reglerna om villkorlig frigivning fungerar för det aktuella klientelet och att departementet har gett brottsförebyggande rådet i uppdrag att göra en närmare utredning om reglernas tillämpning och effekt. Men jag menar att detta är en så allvarlig fråga att det inte bör finnas utrymme för något som helst dröjsmål.

Även om justitieministern har gett ett svar, som jag inte anser är tillfredsställande, på frågan om justitieministern avser att vidta åtgärder för att bringa rättstillämpningen i bättre överensstämmelse med riksdagens beslut, har justitieministern inte med ett ord berört den andra delen av min fråga, som gällde de nordiska ländernas bekämpning av narkotikabrottslighet. Jag upprepar: Som justitieministern och justitiedepartementet känner till har vi, inte minst från svensk sida, arbetat för att få en likformig rättstillämpning i de nordiska länderna när det gäller narkotikabekämpning. Vi antog ett medlemsförslag så sent som 1982, vid sessionen i Helsingfors. Och sedan har de nordiska social- och justitieministrarna sammanträtt och diskuterat det gemensamma arbetet på rättstillämpningens område.

Jag återkommer till min fråga: Anser justitieministern att detta står i överensstämmelse med det arbete som vi från svensk sida tidigare har bedrivit för att få en likartad rättstillämpning inom de nordiska länderna?

Nr 79

Fredagen den
10 februari 1984

Om villkorlig frigivning

Anf. 11 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Också jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min interpellation.

Jag konstaterar att precis det som moderata samlingspartiet varnade för förra året, när reformen om villkorlig frigivning antogs, nu har inträffat: det råder delade meningar beträffande de rättsvårdande organens tillämpning av dessa bestämmelser, och det råder också bland allmänheten delade meningar om hur lagen egentligen är avsedd att fungera. Vi får dessutom olika behandling av olika kategorier intagna, vilket av flertalet människor upplevs som en mycket konstig utveckling.

Till utgångspunkt för den fortsatta debatten tar jag också justitieministerns Brännpunktsartikel som han skrev i Svenska Dagbladet i januari och där han går i svaromål beträffande en del av det som tidningsdebatten hade orsakat.

Enligt min uppfattning är det en ganska skev bild som justitieministern där ger av de politiska meningsskiljaktigheterna vid tillkomsten av de nya reglerna. Han skriver att samtliga riksdagspartier sedan länge varit eniga om att söka minska längden på frihetsberövandena inom kriminalvården, att det också rådde en bred politisk enighet om målet för reformen, att få ner strafftiden, men att det förelåg olika uppfattningar om hur man borde uppnå det målet. Justitieministern skriver vidare att också själva reforminriktningen mötte motstånd från vissa håll, varvid man varnade för en brottsvåg, eftersatt samhällsskydd och liknande.

I den här artikeln tar landets justitieminister inte upp – och är tydligen inte på det klara med – grunderna för den principiella kritik som bl. a. vi moderater riktar mot det system för villkorlig frigivning som satts i kraft.

Grunden för vår kritik är mycket enkel. Straffsanktionerade påbud är den viktigaste kärnan i samhällets normsystem. Den påföljd som är given vid varje straffsanktionerad gärning står i ett bestämt förhållande till den gärningen och dessutom i ett förhållande till alla övriga straffbelagda gärningar. Avsikten är att medborgarna i lagen skall kunna utläsa och förstå med vilken grad av allvar samhället ser på olika brottsliga gärningar. Avsikten är också att regelsystemet av det stora flertalet medborgare skall uppfattas stå i överensstämmelse med deras rättsmedvetande.

Det är i och för sig riktigt att det finns en allmän önskan om att söka minska användningen av frihetsberövanden inom påföljdssystemet. Men det kan bara ske under två viktiga förutsättningar, nämligen att allmänpreventionen inte lider skada och att man hittar alternativ till frihetsberövande påföljder med åtminstone lika bra – helst bättre – individual- och allmänpreventiva effekter.

Jag vill också göra några sakliga tillrättlägganden. Det är i och för sig sant att vi skulle vilja se bättre och kortare frihetsberövanden inom kriminalpolitiken – vem vill inte det – men det vi sökt under många år är,

precis som jag sade, alternativ till dessa påföljdssystem. Till det kommer att vi har en utvecklingstendens inom brottsligheten i vårt land och i många andra länder som med gällande påföljdssystem leder till mycket långa frihetsstraff. Det har varit lagstiftarnas avsikt. Grova narkotikabrott, grova våldsbrott och grova ekonomiska brott har vi i enighet beslutat att reagera starkt emot.

Justitieministern har också i denna artikel försökt göra gällande att "vännerna av hårdare tag" – exakt vad som menas med det vet jag inte, men jag förmodar att det är en eufemism för moderata samlingspartiet – inte skulle vara intresserade av sådana tag vad gäller ekonomiska brottslingar. Eftersom justitieministern har konstaterat att han har gjort ett slarvigt uttalande tidigare, frågar jag mig om detta också bara är ett slarvigt uttalande eller om han verkligen menar det han säger. Jag har efter snart sju års verksamhet i riksdagens justitieukskott såvitt jag kan påminna mig aldrig någonsin varit med om att mitt parti har motsatt sig den påföljd eller den strafflatitud som föreslagits för något ekonomiskt brott. Tvärtom har det varit mitt partis uppfattning att de som har gjort sig skyldiga till ekonomiska brott, om man får tag i dem och kan överbevisa dem om brott, inte förtjänar någon särskild skonsamhet. Det tycker jag är viktigt att understryka.

Justitieministern underlåter också i den här artikeln att nämna att remissinstansernas syn på kommittéförslaget om villkorlig frigivning var mycket starkt delad, och att lagrådet ställde sig utomordentligt tveksamt. I riksdagen gick moderata samlingspartiet helt emot förslaget. På vissa punkter gjorde även centerpartiet det. Den breda politiska enigheten var alltså inte så bred.

Vidare underlåter justitieministern att nämna att ett viktigt tillkommande argument för denna "reform" var att den sparade pengar åt statsmakten. Detta i straffrätts-sammanhang helt nya och groteska argument underlåter justitieministern att tala om, och det är kanske väl.

Justitieministern säger nu i sitt svar att man genom reglerna om villkorlig frigivning har lyckats åstadkomma ett tydligare och klarare samband mellan den dom som är avkunnad av domstolarna och den faktiskt avtjänade anstaltstiden. Jag konstaterar naturligtvis att det råder ett klart matematiskt samband mellan en dom på tio månaders fängelse och en villkorlig frigivning efter fem. Strafftiden minskas nämligen till hälften. Men ett precis lika klart samband råder mellan en dom på samma antal månader och villkorlig frigivning efter en månad, nämligen en tiondel. Det är klart förutsebart om regelsystemet är sådant. Den enkla frågan en vän av ordning, och huvuddelen av landets medborgare, ställer sig är varför domstolen dömer till ett straff enligt ett regelsystem och kriminalvårdsstyrelsen till ett straff enligt ett annat regelsystem. För det är vad som faktiskt sker. Särskilt måste domstolarna fråga sig vad deras straffmätning tjänar för syfte. Skall de försöka upprätthålla en enbart teoretisk straffmätningsspraxis? Något annat syfte står inte att finna efter denna "reform". Det är bara att konstatera det faktum, att allvaret i straffrättskipningen inte kan upprätthållas.

Justitieministern hävdar nu att förhållandena har blivit bättre genom att

detta matematiska samband, till skillnad mot tidigare, har blivit entydigt. Jag håller med om att det är sant att det matematiska sambandet nu är klarare och entydigare, men samtidigt har den renodlade inkonsekvensen upphöjts till princip. Det måste nämligen vara så, enligt vår uppfattning, att när man dömer till ett straff i domstolarna skall det vara förutsebart att det är precis det straffet som också skall avtjänas. Tycker vi att fängelsestrafftiderna är för långa, måste lagstiftarna, dvs. regering och riksdag, vara så goda att gå in i brottsbalkens och specialstraffrättens regelsystem och justera ner straffskalorna precis enligt den ordning som vi har gjort tidigare. Att halvera straffen via en annan lagstiftning framträder som ologiskt, inkonsekvent och oförståeligt för stora delar av landets medborgare. Vi konstaterar att det är precis den debatten vi har fått och att det är det sätt som reformen utvecklat sig på som ter sig så synnerligen olyckligt.

En följdfråga till justitieministern blir då: Hur skall vi hantera denna fråga i framtiden? Vi får nu ett förslag från fängelsestraffkommittén med något sänkta straffskalor för en del förmögenhetsbrott. Hur skall vi hantera härav berörda, i förhållande till den reform som nu är genomförd om villkorlig frigivning? Skall vi börja att villkorligt frige dem något senare i och med att fängelsestraffen sänks? Bara den frågeställningen belyser med vilken inkonsekvens detta reformförslag har utformats.

Anf. 12 ALLAN EKSTRÖM (m):

Herr talman! Jag kan instämma i allt vad Björn Körlof har anført. Även för mig framstår nuvarande ordning som oefterrättlig. I dag råder ju den ordningen att alla fängelsestraff, med visst undantag, avkortas med hälften. Sex år är detsamma som tre år, och tio år är i praktiken detsamma som fem år. Johan Ludvig Runeberg kunde nog aldrig föreställa sig att några av hans rader i Älgskyttarna skulle bli så ofta citerade, nämligen

”Ej köpslagades länge och ej avprutades mycket.

Hälften dock prutades strax”.

Samhället tillämpar, med andra ord uttryckt, ett system med *dubbel* bokföring, ett straff utåt och ett hälften så långt straff inåt, dvs. gentemot den dömd. Tio år är både tio år och fem år, ett förfarande som leder tanken till det av George Orwell uppfunna nyspråkliga begreppet ”dubbeltänk”, vilket är ett uttryck för att lura verkligheten utan att göra våld på den.

Systemet är så groteskt att lagstiftaren ansett det nödvändigt att ge domstolarna *möjlighet att utdöma 16 års fängelse, för att få garanti för att den dömd verkligen sitter bakom lås och bom i 8 år* (prop. 1980/81:76 s. 48). Hur förhåller sig f. ö. strafftiden 16 år till livstids fängelse? Vilket straff är längst i praktiken? Det är inte omöjligt att 16 år rent faktiskt är längst – i så fall onekligen en överraskande matematisk nyskapelse.

Ett annat exempel från verkligheten:

De som vägrar att göra värnplikt hamnar i dag i fängelse under en tid som står i relation till värnpliktstidens längd. Man skall inte tjäna på att vara illojal mot sitt land. En devalvering av strafftiden med hälften leder här till stötande och absurda resultat. Relationen upphävs ju. Måste inte domstolarna här

Om villkorlig frivgivning

döma ut dubbelt så stränga straff som tidigare för att återställa balansen?

Som framgått är avkortningen till hälften obligatorisk. Alla skall behandlas lika, oberoende av skötsamhet och gott uppförande och oberoende av hur behandlingen och resocialiseringen av varje dömd person framskrider. Det är t. o. m. klart utsagt i proposition 1982/83:85 s. 39 att skötsamhet *inte* får påverka tidpunkten för villkorlig frivgivning. Det finns således inte längre något samband kvar med den individualpreventiva läran, som utgör själva grunden för institutet villkorlig frivgivning.

Det kritiserade systemet har inte stöd i vanliga människors rättsmedvetande. Det är farligt och även ovärdigt en lagstiftare att ge ord och uttryck en dubbelmening. Domstolens dom måste återfå sin sanna och verkliga innebörd. Det är nu mer än sex år sedan som brottsförebyggande rådets rapport från år 1977, kallad Nytt straffsystem, utkom med rekommendation bl. a. om avskaffande av institutet villkorlig frivgivning. Det finns inget stöd för att försvara nuvarande ordning. Ett avskaffande av institutet är den enda naturliga åtgärden – och det är fara i dröjsmål.

Ett ytterligare skäl för avskaffande är utformningen i 26 kap. 7§ brottsbalken av undantaget från hälftenavkortningen. Är det fråga om allvarlig brottslighet och har denna riktat sig mot liv eller hälsa får avkortning inte ske med mer än en tredjedel under det ytterligare villkoret att påtaglig återfallsrisk bedöms föreligga.

Vid prövning av återfallsrisken skall enligt propositionen (1982/83:85 s. 124) beaktas att om "den dömde kommit in i ordinarie permissionsgång eller överförts till öppen anstalt och saknas uppgifter om permissionsmissbruk eller misskötsamhet under anstaltsvistelsen torde det som regel inte finnas skäl att anse att återfallsrisken är påtaglig". Motiveringen förtjänar verkligen att räddas undan glömskan. Den grova brottsling som inte missköter sig presumeras inte återfalla i brott, med påföljd att även han blir utsläppt efter halva strafftiden! Det är denna undantagsregel som tilldragit sig särskild uppmärksamhet under senare tid. Mot bakgrund av dessa propositionsuttalanden kan det vara svårt att inte släppa "välartade" narkotikabrottslingar redan efter halva tiden.

Herr talman! Har inte hela systemet råkat i olag? Går det att dra någon annan slutsats? Det är hög tid att återge orden deras sanna och verkliga innehåll. Institutet villkorlig frivgivning med det innehåll institutet har i dag bör därför snarast avskaffas. Jag förstår uppriktigt sagt inte att justitieministern kan känna sig tillfreds med dagens tillstånd.

Anf. 13 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag vill börja med att säga några ord till Rune Gustavsson.

När det gäller kriminalvårdsnämndens tillämpning av villkorlig frivgivning efter den 1 juli har vi ett material, men jag bedömer det inte som tillräckligt för att dra några säkra slutsatser. Materialet finns hos brottsförebyggande rådet, och där kompletteras det fortlöpande. Jag har personligen förhört mig om materialets beskaffenhet och om när materialet är så fullständigt att man kan dra relevanta slutsatser av det. Det förefaller som om så skulle vara fallet

inom någon eller några månader.

Jag svarade inte Rune Gustavsson direkt på frågan om hur vi nu förhåller oss till de övriga nordiska länderna när det gäller narkotikabekämpning. Men jag tycker att det ändå indirekt av mitt svar framgick att vi inte på något sätt genom vad som skedde den 1 juli 1983 har fjärrmat oss från vad som gäller på det här området i övriga nordiska länder.

Vad Björn Körlof och Rune Gustavsson har anfört ger mig anledning att lämna några kortfattade upplysningar om institutet villkorlig frigivning och bakgrunden till förra årets reform.

Villkorlig frigivning infördes i svensk rätt 1906. Institutet finns i nästan alla länder med en rättstradition lik den svenska. Bland Europarådsstaterna är det bara Malta som har ansett sig kunna klara sin kriminalvård utan villkorlig frigivning.

Till en början hade institutet ett begränsat tillämpningsområde. Syftet härmed var att främja gott beteende under anstaltsvistelsen. Numera – dvs. sedan omkring år 1970 – betonar man i stället vikten av att också de som dömts till frihetsberövande skall bli föremål för frivård. Det är ju väl känt att tiden efter frigivningen ofta innebär problem och att behovet av hjälp och stöd under den tiden är betydande.

Om den frigivne begår nya brott eller på annat sätt missköter sig kan en del av eller hela den villkorligt medgivna friheten förklaras förverkad. Detta är naturligtvis oerhört viktigt att framhålla – frigivningen är villkorlig, och den är det därför att syftet är att motverka fortsatt brottslighet.

Under 1970-talet utsattes den villkorliga frigivningen för kritik i en rad olika sammanhang. Främst riktade den sig mot att reglerna var fakultativa. Proportionen mellan brott och straff kunde på det sättet åsidosättas. Straffet blev i viss mån tidsobestämt; man hade en känsla av godtycke. Det är mot den bakgrunden man skall se att fängelsestraffkommittén år 1979 fick i uppdrag att se över också den villkorliga frigivningen. Så fick kommittén tilläggsdirektiv av Håkan Winberg – den moderata justitieministern. De tilläggsdirektiven innebar att man med förtur skulle lämna förslag om bl. a. just den villkorliga frigivningen.

När kommittén kom med sitt delbetänkande i enlighet med tilläggsdirektiven sade man att det hade inneburit väsentliga nackdelar att behandla frågan om den villkorliga frigivningen lösgjord från sitt sammanhang med fängelsestraffet i övrigt. Men man skulle återkomma till olika frågor rörande den villkorliga frigivningen.

Det här betänkandet fick en i huvudsak positiv behandling av remissinstanserna, och när det kom på regeringens och sedermera riksdagens bord ansågs det viktigt att fullfölja den kriminalpolitiska linje som samtliga riksdagspartier sedan länge varit eniga om, nämligen att minska längden på frihetsberövandena inom kriminalvården.

Ett annat skäl att ta upp delförslaget om villkorlig frigivning var att man skulle få ett rättvisare och mer förutsebart system. Man skulle dessutom få en avbyråkratisering; det blev möjligt att minska antalet övervakningsnämnder till ungefär hälften.

Nr 79

Fredagen den
10 februari 1984

Om villkorlig frigivning

Varför bestämdes det då, när man införde denna automatiskt verkande regel, att straffet skulle förkortas till just hälften? Det kan ju tyckas vara drastiskt. Jag vill då säga två saker. Den ena är att hade man fastställt förkortningen till exempelvis tre fjärdedelar, skulle det på åtskilliga områden ha inneburit en skärpning. Den andra, Björn Körlof, är att det är nyttigt med internationella jämförelser. Men det finns åtskilliga länder där man har en automatiskt verkande villkorlig frigivning som inträder redan efter en tredjedel av strafftiden.

Jag har velat lämna dessa ytterligare upplysningar som bakgrund till vad som skett. Mot denna bakgrund bör man också förstå att jag inte vill påstå att just exakt det system för villkorlig frigivning som vi nu har skulle vara det allra bästa tänkbara.

Vi får senare i år fängelsestraffkommitténs fullständiga betänkande, och vi får då överväga den villkorliga frigivningens utformning i ett större kriminalpolitiskt sammanhang. I avvaktan på det tycker jag att det är klokt att vara försiktig med att göra stora kriminalpolitiska utspel eller att på annat sätt initiera snabba lagändringar. Jag eftersträvar i detta sammanhang breda lösningar i samförstånd. I det avseendet inkasserar jag med tillfredsställelse Björn Körlofs uttalande att han gärna ser stränga påföljder för ekonomisk brottslighet.

Anf. 14 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag skall ta upp två frågeställningar med anledning av justitieministerns anförande.

Justitieministern säger som komplettering till interpellationssvaret, att man har ett material i departementet men att man bedömer det som inte tillräckligt undersökt för att man skall kunna ge klara besked ännu – vi får kanske besked om några månader.

Då ställer jag följande fråga: Om materialet ger vid handen att uppgifterna i massmedia om tillämpningen av lagstiftningen rörande villkorlig frigivning när det gäller grövre brott är riktiga, anser då justitieministern att tillämpningen står i överensstämmelse med riksdagens beslut och intentioner, och vilka åtgärder ämnar justitieministern i så fall vidta?

Det var den ena frågan.

Jag blev också något konfunderad då justitieministern i sitt senaste inlägg beträffande det nordiska samarbetet sade, att vi inte har fjärrmat oss från de nordiska länderna i fråga om rättstillämpningen. Jag frågar: Vad grundar justitieministern detta yttrande på?

Jag har sysslat med de här frågorna i Nordiska rådet under ett antal år, och jag kan inte erinra mig att man i de nordiska länderna – i varje fall inte i Norge, där man arbetar mycket med narkotikafrågorna – har en tillämpning som är av det här slaget.

Skall vi, menar jag, kunna verka med samma kraft i nordiska sammanhang när det gäller bekämpningen av narkotika, måste vi själva uppträda så, att vi vinner respekt hos de övriga nordiska länderna.

Anf. 15 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Jag anser att justitieministern gjorde ett ganska klokt och balanserat avslutande inlägg, för han sade att han eftersträvar breda lösningar inom kriminalpolitiken och att man där inte skall försöka åstadkomma några drastiska lösningar. Jag tolkar det så att vi i fortsättningen, när vi behandlar de här frågorna – mellan riksdag och regering och i justitieutskottet – skall försöka hitta lösningar som inte har riktigt samma karaktär som den vi nu diskuterar. Det vore naturligtvis bra om vi kunde nå enighet på det här området.

Jag tror att det just inom kriminalpolitiken, inom straffrätten, är olyckligt med politiska strider. Det vore bra om vi kunde åstadkomma en långsiktigt verkande lösning som vi alla kunde ställa upp omkring. Det är just mot den bakgrunden som vi från vårt håll riktar så stark kritik mot det sätt på vilket det ifrågavarande förslaget drevs igenom i riksdagen förra året, och att man inte var beredd att lyssna på de invändningar som gjordes från väldigt många håll.

I och för sig är det kanske sant som justitieministern säger, att remissinstanserna till övervägande del – vad nu innebörden av det är – var positiva. Men samtidigt fanns det ju oerhört många som var mycket, mycket kritiska. Och kritiken tog bl. a. sikte just på de principiella frågorna – att detta rycktes ur sitt kriminalpolitiska sammanhang, att man inte ansåg sig kunna vänta på fängelsestraffkommitténs förslag till allmänna lösningar av hur fängelsestraffet skulle vara utformat i framtiden samt att förslaget skulle få mycket långsiktigt verkande principiella konsekvenser inom kriminalvården. Till detta kom lagrådets mycket skarpa principiella invändningar bl. a. mot att den avkunnade domen och det i verkligheten avtjänade straffet skulle komma att skilja sig åt i så avsevärd grad, att det skulle väcka uppseende.

Mot den bakgrunden uppfattar jag det så att justitieministern, när det blir dags att behandla fängelsestraffkommitténs betänkande med förslag till lösningar på de här problemen, skall försöka eftersträva en lösning som innebär att vi hittar en principiell grund på vilken vi åtskilliga år framöver kan verka, utan stridigheter av det slag som nu förekommer då det gäller den villkorliga frigivningen.

En kort kommentar bara om hur vi från mitt partis sida ser på villkorlig frigivning.

Vi är också beredda att medverka till att det skall finnas någon form av villkorlig frigivning. Men grunden för den skall, som har sagts tidigare i debatten, vara att man vill uppmuntra till gott uppförande, till arbete och studier så att den frigivne kan gå ut i samhällslivet igen och verka som en laglydig medborgare. Det får alltså inte vara som det är nu, att alldeles oavsett hur den intagne har uppfört sig släpps han fri efter halva strafftiden. Det kan vi inte acceptera.

För allmänpreventionens skull måste principen vara den att den dom som har utdömts enligt lagen också skall avtjänas. Det är det enda sätt på vilket man kan meddela medborgarna samhällets normsystem. Och vi tror att det är oerhört viktigt att man gör det.

Nr 79

Fredagen den
10 februari 1984

Om villkorlig frigivning

Anf. 16 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är en utomordentligt svår fråga som vi nu diskuterar. Den debatt som vi har lyssnat till har gjort helt klart att det är mycket grannlaga avvägningar som måste göras när man skall bedöma den villkorliga frigivningen. Mitt parti, folkpartiet, har sysslat mycket med dessa frågor, och vi har då alltid haft den liberala grundsynen att en väldigt viktig synpunkt måste vara att försöka återanpassa en dömd till ett normalt liv efter frigivningen.

Jag vill ge justitieministern en eloge för det balanserade sätt på vilket han har genomfört denna debatt. I stort instämmer jag i de synpunkter som justitieministern har fört fram. Jag vill bara till detta konstaterande göra några klara deklarationer från folkpartiets sida.

Det skall vara kriminalpolitiska och inte ekonomiska synpunkter som skall avgöra frågan om villkorlig frigivning. Det kriminalpolitiska syftet måste alltid vara det bärande.

Mitt parti anser att det är viktigt att den dömd successivt slussas ut i samhället igen. Det underlättar den dömdes anpassning till ett normalt liv. Den dömd får större möjligheter att ordna vissa praktiska frågor som hör ihop med samhällets intentioner med den villkorliga frigivningen. Jag tänker på t. ex. kontakten med anhöriga, på möjligheten att skaffa bostad och arbete osv. Det är viktigt för att den dömd verkligen skall få en fair chans och för att förhindra fortsatt brottslighet. Just den viktiga synpunkten, att förhindra fortsatt brottslighet, tycker jag inte helt har kommit fram i den debatt som hittills har förts. Det är väldigt viktigt att denna humanitära människosyn ligger till grund för behandlingen av den dömd.

Men det finns, som interpellanterna har anfört, också väldigt starka andra principer att ta hänsyn till. Den villkorliga frigivningen får inte tillämpas så att andra medborgare i samhället utsätts för stora risker till liv och hälsa. De brottslingar som har dömts för grova våldsbrott måste granskas särskilt noga av den nämnd som har att besluta om och övervaka den villkorliga frigivningen. Och de som har dömts för grova narkotikabrott, för att nämna en typ av brottslighet, bör också undergå samma hårda granskning. I annat fall kan skadorna i samhället bli väldigt stora.

Det är ett mycket svårt och grannlaga arbete att besluta i frågor om villkorlig frigivning. Det kommer alltid att finnas fall där man kan peka på att den villkorliga frigivningen inte har slagit väl ut, att skador har uppstått för den dömd, för oskyldiga människor i samhället och för samhället i stort. Men detta får inte medföra att vi säger nej till institutet villkorlig frigivning.

Om man har den humanitära grundsynen att en dömd skall ges en reell chans att anpassa sig i samhället, tror jag också att det är riktigt att låta den nuvarande institutionen och de bestämmelser som finns verka ytterligare ett tag. Det finns sedan skäl att noga utvärdera verksamheten och fatta de beslut man kan anse vara riktiga i samband med ett sådant ställningstagande.

Jag tycker att det i detta fall är riktigt att avvakta och att noggrant observera hur den villkorliga frigivningen fungerar. Jag välkomnar sedan det

som justitieministern framförde som ett löfte – att man skall lägga fram resultatet och sikta mot breda lösningar över partigränserna.

Nr 79

Fredagen den
10 februari 1984

Anf. 17 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Rune Gustavsson ställde en hypotetisk fråga till mig som jag inte skall besvara men väl kommentera genom att säga att jag hellre vill ha vetenskapligt underlag för mina bedömningar än spridda tidningsuttalanden.

Rune Gustavsson frågade också hur jag kan påstå att vi inte har fjärmat oss från den nordiska gemenskapen genom vad som skedde den 1 juli. Mitt svar är mycket enkelt och kort: De långtidsdömda, nämligen i allt väsentligt narkotikabrottslingarna, berördes ju inte av reformen.

Till herr Körlof vill jag bara fälla den kommentaren att vi är överens om att det inte var helt lyckat att behandla den villkorliga frigivningen utan samband med övriga kriminalpolitiska frågor som fängelsestraffkommittén har att behandla. Jag tar det fulla ansvaret för att så skedde i somras, men ursprunget till att det skedde var ett initiativ från den moderate justitieministern Håkan Winberg.

Jag sade att jag eftersträvar breda samförståndslösningar på det kriminalpolitiska fältet. Björn Körlofs deklaration om moderata samlingspartiets syn på den villkorliga frigivningen gör mig något tveksam om huruvida ett sådant brett samförstånd kan komma att omfatta moderata samlingspartiet. Rune Ångströms inlägg var i det hänseendet mera svårtolkat. Jag hyser emellertid fortfarande goda förhoppningar, och vi får se om de infrias när frågan kommer till riksdagen på nytt.

Anf. 18 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Först vill jag säga att det är med anledning av de tidningsuppgifter som förekommit som jag har ställt interpellationen och önskat svar av justitieministern.

När det sedan gäller tillämpningen och relationen till de nordiska länderna säger justitieministern att det är enkelt att ge besked. De långtidsdömda berörs inte av reformen. Det är vad jag har tagit upp och velat påvisa genom bl. a. citat, men tillämpningen av den nya lagstiftningen tycks ha omfattat även dessa grupper. Det är det som diskussionen bl. a. gäller.

Anf. 19 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Först en liten kommentar till det som justitieministern sade i ett tidigare anförande. Justitieministern välkomnade att moderaterna var beredda att medverka till skarpa reaktioner mot ekonomiska brott. Det är sant att vi är det. Det är möjligt att vi kan nå enighet på den punkten, förutsatt att vi får ett system som innebär att vi verkligen kan få tag i brottslingar och kan bevisa deras skuld och att allt detta sker under bevarad rättssäkerhet i vårt land och utan alla sådana funderingar som nu kommit från bl. a. Eko-kommissionen och som vi inte kan vara överens om.

När det gäller villkorliga frigivningar och möjligheter att komma överens om ett system där uttryckte justitieministern, såvitt jag förstod, en viss

Om villkorlig frigivning

Om brottsförebyggande rådets verksamhet

tveksamhet. Det är kanske svårt att skapa ett sådant system, om man håller fast vid den princip som innebär att man skall ha obligatorisk villkorlig frigivning alldeles oavsett hur vederbörande sköter sig och alldeles oavsett vad vederbörande har begått för brott, t. ex. inom ramen för strafflatituder under två år. Det är ett system som för oss ter sig utomordentligt främmande och märkligt, och det måste te sig utomordentligt märkligt för medborgarna, just mot bakgrund av den oerhört stora vikt som man lägger vid detta i alla sammanhang när man diskuterar hur strafflatituder och straffskalor skall utformas för olika brott. Det ter sig hela tiden som meningslöst att föra en diskussion om straffmätning och straffmättingspraxis, strafflatituder, straffskalor, gärningars svårighetsgrad osv., om man samtidigt har ett system inom en annan lagstiftning som undanröjer effekterna av hela den diskussionen. Det är detta som är grunden för vår kritik mot det system som nu gäller. Men jag är öppen för vidare diskussioner, och om vi då kan komma överens är det naturligtvis en utomordentligt stor fördel.

Anf. 20 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Justitieministern sade att mitt inlägg var svårtolkat beträffande möjligheterna till en samförstånds lösning i framtiden. Jag angav vissa humanitära skäl för att man bör återanpassa de dömda till ett normalt liv i samhället genom att begagna institutet med villkorlig frigivning. Jag angav även vissa andra skäl som borde vägas in: säkerheten för allmänheten till liv och hälsa och undanröjandet av möjligheten att det uppstår skador i samhället då man kan bedöma att det finns stor risk för fortsatt brottslighet. Jag ansåg att vi behövde ytterligare tid för att utvärdera de beslut som fattades 1982. Efter en utvärdering borde diskussionen tas upp igen med sikte på en bred lösning.

Det är sammanfattningen av vad jag ville få fram i mitt inlägg. Jag undrar vad som är så svårtolkat i det sammanhanget.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1983/84:86 om brottsförebyggande rådets verksamhet

Anf. 21 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Gunnar Biörck i Värmdö har i en interpellation frågat mig om jag är beredd att lämna riksdagen en redogörelse för vilka slag av brott som förebyggts genom brottsförebyggande rådets verksamhet.

Ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete förutsätter åtgärder på bred front. Det är i stor utsträckning också fråga om sådant som ligger utanför vad som vanligtvis brukar betecknas som kriminalpolitik, t. ex. åtgärder inom familjepolitiken, skolan, arbetslivet och fritidssektorn.

Det brottsförebyggande arbetet förutsätter att vi utvecklar och sprider kunskap och erfarenhet om kriminalitetens orsaker och om effekterna av

olika åtgärder mot brott. Det var bl. a. sådana överväganden som låg bakom att brottsförebyggande rådet (BRÅ) kom till för tio år sedan. Avsikten var inte att BRÅ skulle överta uppgifter från andra organ utan att rådet genom sin verksamhet skulle främja och verka för en samordning av olika myndigheters, organisationers och enskildas insatser mot brott. BRÅ har således inte någon direktivrätt gentemot några andra organ.

Enligt sin instruktion skall BRÅ bl. a. följa och analysera brottsutvecklingen, följa, stödja och initiera forskning om kriminalitetens orsaker och om hur den skall förebyggas samt verka för en samordning på det kriminalpolitiska området. Rådet skall också medverka i det kriminalpolitiska arbetet genom utredningar och andra initiativ.

För egen del är jag övertygad om att arbete av det slag som rådet skall utföra är av stor betydelse för en rationell kriminalpolitik och ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete.

En parlamentarisk utredning konstaterade också för några år sedan bl. a. att rådet hade utfört ett betydelsefullt arbete och att verksamheten visat på värdet av ett centralt organ för brottsförebyggande insatser. Värderar man BRÅ:s verksamhet efter vad som åligger rådet enligt dess instruktion, tvekar inte heller jag att säga att rådet väl fyller sin uppgift. Det är däremot knappast lämpligt att försöka värdera BRÅ:s arbete genom något slags lista över olika slag av brott som förebyggs.

Anf. 22 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Tillåt mig att till justitieministern framföra ett tack för hans svar på min interpellation. Interpellationer är ju *ett* av de medel varigenom riksdagen utövar sin granskning av rikets styrelse och förvaltning.

Att jag nu bett om en redogörelse för brottsförebyggande rådets verksamhet beror bl. a. på att jag under mitt medlemskap i forskningsrådsnämnden och i delegationen för långsiktigmotiverad forskning har varit med om att dessa organs verksamhet har blivit föremål för utvärdering, bl. a. genom oberoende utländska forskare. BRÅ har – som justitieministern nämnde – för några år sedan underkastats en översyn av bl. a. två ledamöter av denna kammare. Jag har tagit del av denna utredning.

Det har varit naturligt för mig att fundera på hur det skulle ha tett sig om vi haft ett sjukdomsförebyggande råd. Hur skulle man ha utvärderat dess verksamhet? Justitieministern anser det olämpligt "att försöka värdera BRÅ:s arbete genom något slags lista över olika slag av brott som förebyggs".

Jag är inte så säker på att det skulle vara olämpligt om man ersatte ordet lista med ordet statistik.

Om man – som sker på olika ställen ute i världen och här hemma – försöker förebygga exempelvis hjärtinfarkter eller självmord försöker man självfallet värdera sina insatser genom att studera utvecklingen över tiden mellan områden eller grupper vars levnadsförhållanden eller livsföring man sökt påverka, och vanligen också i förhållande till motsvarande områden eller grupper där ingen sådan påverkan eftersträvs.

*Meddelande om
interpellationer*

Jag har med intresse följt publikationen BRÅ-Apropå, men jag har inte alltid känt mig riktigt övertygad om kvaliteten på de meddelanden som lämnas där. En uppstramning i riktning mot ett högre anspråk på kontrollerbar vetenskaplighet förefaller inte vara obefogad. Det borde vara av intresse för statsmakten, inte minst för justitieministern själv – och jag hörde att justitieministern använde ordet vetenskaplighet i den föregående debatten – att få klara och så entydiga besked som möjligt om vilka medel till minskande av brottsligheten i landet som kan visas vara mest effektiva, och detta är inte mindre intressant för riksdagen.

BRÅ-utredningen tycks ha hesiterat inför uppgiften att göra en bred uppföljning av rådets verksamhet på grund av de kostnader detta skulle ha medfört. Frågan är dock om inte en revision ändå skulle löna sig, när man har en så pass bekymmersam utveckling av brottsligheten och en så resignerad inställning till den nuvarande kriminalvårdens effekt som kan utläsas ur BRÅ-utredningens betänkande.

Herr talman! Jag är fullt medveten om att jag inte har någon särskild sakkunskap på det här området. Däremot har jag en viss erfarenhet av vetenskapligt arbete på andra områden, i fråga om både förebyggande åtgärder och behandling. Jag känner mig inte alldeles övertygad om att den så att säga interna granskning av BRÅ som har förekommit är tillräcklig. "Sektorsforskning" leder ofta till isolering. Denna isolering kan t. o. m. kännas betryggande för dem som verkar inom den, men den kan också innebära att man går miste om både kritik och stimulans från andra delar av samhället och vetenskapen.

Jag är rädd att namnet brottsförebyggande rådet är alltför pretentiöst och uppammar förväntningar, som visar sig svåra att infria. Men så länge rådet har det namnet kommer man inte ifrån kravet på en dokumenterad resultatredovisning.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1983/84:109 till socialförsäkringsutskottet

8 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 9 februari

1983/84:101 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Mats Hellström om exporten av sill till EG-länder:

Sill är av tradition den viktigaste svenska exportvaran till EG på fiskområdet. Möjligheten att sälja sill tullfritt till EG-länderna är därför av

stor betydelse för svenskt fiske. I proposition 1972:135 angående avtal med den europeiska gemenskapen m. m. framhölls bl. a. följande:

”För den viktigaste svenska exportvaran inom fiskeområdet, sill, är EEC:s tull emellertid suspenderad. I särskild skriftväxling har Sverige åtagit sig att behålla den nuvarande tullfriheten för frysta fiskfiléer samt fisk- och skaldjurskonserver från Danmark och Storbritannien samt att utsträcka dessa förmåner att gälla hela EEC. Dessa åtaganden gäller dock endast så länge någon genomgripande förändring i konkurrensförhållandena inom fiskerinäringen inte sker. Sådana förändringar kan vara att EEC upphäver nuvarande suspendering av silltullen eller att de svenska fiskarnas landningsrättigheter i Danmark upphör.”

Den 1 juli 1983 upphörde tullsuspensionen. Enligt nu gällande regler uttas en tull på 15 % för den kvantitet som överstiger 74 000 ton under tiden 16 juni–14 februari 1984. För motsvarande tid 1984/85 avses den tullfria kvantiteten minskas till 60 000 ton. Vad som händer därefter är ännu inte klart. Enligt gällande avtal har EG möjlighet att minska den tullfria kvantiteten ända ner till 34 000 ton.

EG:s agerande på detta område är givetvis oroväckande för svensk fiskerinäring. Situationen kräver ett kraftfullt agerande från den svenska regeringens sida, om nödvändigt inkluderande de motåtgärder som gjorda överenskommelser med EG ger utrymme till.

Med hänvisning härtill hemställer jag om att få ställa följande frågor till handelsministern:

1. Vilka förklaringar har den svenska regeringen erhållit till EG:s åtgärder mot sillimporten?
2. Vilka åtgärder har regeringen vidtagit resp. avser regeringen att vidta med anledning av den uppkomna situationen?
3. Överväger regeringen åtgärder mot svensk import av fiskprodukter från EG-området, om en tillfredsställande lösning inte kan nås förhandlingsvägen?

1983/84:102 av *Nils Berndtson* (vpk) till statsrådet *Bengt Göransson* om åtgärder för att hindra att värdefull konst säljs till utlandet:

Konst har i allt högre grad blivit spekulationsobjekt. Därmed ökar risken att värdefulla konstverk försvinner från museerna. Allmänheten berövas möjligheten att ta del av konstverken.

Detta problem har aktualiserats genom planerna på att målningen *Grindslanten* skall försäljas på *Bukowskiauktionen*. Målningen, som ägs av en svensk affärsman i Sydafrika, har senare år funnits på läns museet i *Linköping*.

Det är naturligt att ett konstverk som reproducerats i så stor skala och som finns i så många svenska hem tilldrar sig särskilt intresse. Problemet gäller dock inte enbart *Grindslanten*, utan är betydligt mer vittomfattande. Det aktualiserar principiella frågor.

Det bör vara ett intresse att rädda värdefulla konstverk åt våra museer, så

att alstren blir tillgängliga för en bred allmänhet. Museernas möjligheter att konkurrera med kapitalstarka personer är dock begränsade.

När det gäller särskilt betydelsefulla kulturföremål där risk föreligger att de kan föras ut ur landet finns vissa möjligheter att anslå statliga medel för inköp. Motsvarande möjligheter borde finnas för att motverka privatisering av särskilt värdefulla konstskatter. Lagstiftning både mot utförelse av vissa kulturföremål och för att åt museer och allmänhet bevara värdefulla konstverk förefaller nödvändig.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga statsrådet:

Vilka åtgärder är regeringen beredd vidta för att trygga allmänhetens tillgång till särskilt värdefulla konstverk?

1983/84:103 av *Hans Petersson* i Hallstahammar (vpk) till kommunikationsministern om SJ:s service på mindre orter:

SJ vill nu minska antalet tågstopp vid Kolbäcks station så att inga tåg på linjen Stockholm–Örebro gör uppehåll vid stationen i fortsättningen. Efter många års försämringar vad gäller tåguppehåll så återstår nu endast uppehåll på linjen Sala–Eskilstuna/Flen.

Hallstahammars kommun har drabbats hårt av stålkrisen och står med stor arbetslöshet och stort bostadsöverskott. Kolbäck ligger i Hallstahammars kommun och betjänar en befolkning på ca 18 000 personer. Kommunen är i stort behov av goda förbindelser för att kunna upprätthålla och helst öka antalet människor som pendlar till och från arbetet. Kolbäcks station är dessutom en knutpunkt för de ovannämnda järnvägslinjerna och betjänar som sådan en stor del av västra Västmanland.

Som skäl för försämringarna anför SJ att man måste minska restiderna på linjen Stockholm–Örebro för att vinna fler resande, och man pekar på City Expressen som bevis för framgång i konkurrensen med andra trafikmedel. Ökade restider för dem som bor efter linjen mellan de stora städerna synes inte spela någon som helst roll för SJ.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga:

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att förmå SJ att upprätthålla en godtagbar service också på mindre, men betydelsefulla orter, t. ex. Kolbäck?

9 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 februari

1983/84:330 av *Rune Torwald* (c) till försvarsministern om de värnpliktigas hemresor:

Vid olika tillfällen har från regeringens sida uttalats Bragelöften om att ta krafttag mot byråkrati och krångel. Jag vill gärna ge statsrådet en chans att

visa sin handlingskraft på detta område – eventuellt i samarbete med kommunikationsministern.

När en värnpliktig skall resa hem i samband med veckoslutsledigheter och liknande skall han vid *varje* tillfälle skriva ut en biljettbeställning i fem exemplar, få denna underskriven av kompaniadjutant samt därefter bege sig till SJ:s resebyrå, där erforderlig biljett utfärdas.

Vad som sedan händer med de olika exemplaren av biljettbeställningen är en för mig väl bevarad hemlighet, men jag räknar med att ett ganska stort antal funktionärer inom SJ/SAS/LIN samt försvarsmakten använder nog så många timmar för att klara avräkningen, även om blanketten är förstämplad med uppgifter om resebyrå och kundnummer etc. utöver löpande nummer.

För den oinvidge förefaller denna metod för att tillgodose den värnpliktiges intressen enligt gällande bestämmelser samt avräkningen mellan två statliga myndigheter vara ett utomordentligt exempel på tungroddhet. Här försöker länshuvudmän m. fl. att genom klippkort, rabatthäften etc. att förbilliga för resenärer och reducera kostnaderna för biljetthantering m. m. Men sådana strävanden synes inte ha föresvävat berörda organ inom försvaret och berörda kommunikationsföretag.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga:

Avser försvarsministern att ta initiativ till förenklingar och reducerad byråkrati när det gäller de värnpliktigas ledighetsresor?

1983/84:331 av *Rune Torwald* (c) till försvarsministern om de ekonomiska förmånerna vid kompanibefälsutbildningen:

Värnpliktsförmånskommittén föreslog bl. a. att utbildningspremien för kompanibefälsutbildning skulle slopas och ersättas med en högre dagpenning. Man kan givetvis diskutera det lämpliga i en sådan åtgärd, men det är inte avsikten med min fråga. Vad som är väsentligt vid en sådan här omläggning är emellertid att de som berörs av omläggningen blir väl informerade och dessutom inte drabbas retroaktivt.

Av tidningsinlägg i bl. a. Dagens Nyheter den 27 januari i år att döma tycks emellertid varken information eller samordning ha fungerat tillfredsställande. Tvärtom tycks det vara så att många som accepterat den aktuella kompanibefälsutbildningen, bl. a. för premiens skull, inte ens vid inryckningen – vilket ju ändå skulle varit alltför sent – blev informerade om de nya reglerna.

Under hänvisning till detta ber jag att få ställa följande två frågor till försvarsministern:

1. Hur har informationen om de nya reglerna beträffande ekonomiska förmåner vid kompanibefälsutbildning ordnats?

2. Om informationen uppenbarligen lämnats för sent, avser då statsrådet att vidta några åtgärder för att hålla de berörda eleverna ekonomiskt skadeslösa?

Nr 79

Fredagen den
10 februari 1984

*Meddelande om
frågor*

Fredagen den
10 februari 1984

Meddelande om
frågor

1983/84:332 av *Ivar Franzén* (c) till jordbruksministern om försurningsskadorna på skog:

Skogsstyrelsens rapport om försurningsskadorna i skogen är alarmerande. Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern: Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta med anledning av rapporten?

1983/84:333 av förste vice talman *Ingegerd Troedsson* (m) till finansministern om rätten att kvitta underskott i villafastighet mot inkomst av kapital:

Villaägare har utlovats möjligheten att kunna kvitta underskott i sitt egna hem upp till 30 000 kr. mot inkomster av kapital. Har ena maken underskott och den andra kapitalinkomsten är de emellertid berövade kvittningsrätten genom riksdagens beslut.

Däremot tycks få vara medvetna om att detta från nästa år också kommer att gälla i många fall då samma make har både kapitalinkomsten och underskottet. Jag avser de fall då den andre maken har den högsta A-inkomsten och denna tillsammans med makarnas B-inkomster överstiger brytpunkten.

Ett sådant fall må återges: Mannen har 75 % marginalsatt. Hustrun har 85 000 kr. i A-inkomst, en kapitalinkomst på 30 000 kr. samt ett villaunderskott på 20 000 kr. Trots att hennes B-inkomst är 10 000 kr. (30 000 kr. minus 20 000 kr.) sambeskattas hela hennes kapitalinkomst med undantag av ett grundavdrag på 5 000 kr. ovanpå mannens inkomst. Härifrån dras sedan värdet av villaunderskottet. Detta leder i hennes fall till att B-inkomsten på netto 10 000 kr. drabbas av en skatt på 11 250 kr. eller 112,5 %.

I all tyshet har således rätten att kvitta egna kapitalinkomster mot egna underskott i villa satts ur spel för tusentals äkta makar på ett sätt som torde vara omöjligt för flertalet att genomskåda.

Jag vill därför fråga finansministern om han:

a) är medveten om att kvittningsrätten på detta sätt sätts ur spel för många makar,

b) är medveten om att B-inkomsten på detta sätt kan belastas med mer än 100 % i marginalsatt,

c) avser att göra något för att förhindra detta.

1983/84:334 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till utrikesministern om eventuella åtgärder med anledning av rapporter om förhållandena vid det turkiska fängelset i Diyarbakir:

Förhållandena i det beryktade turkiska fängelset i Diyarbakir har åtskilliga gånger varit uppe till debatt i riksdagen. De senaste veckorna har nya rapporter kommit om hungerstrejker, som slagits ner med tortyr, avrättningar och rena massakrer. Detta sker samtidigt som representanter för Turkiets nya civila regering försöker få plats i Europaparlamentet. Den regeringen har tillkommit efter "fixade" val helt styrda av militärjuntan.

Några försök till förbättringar i Diyarbakir-fängelset har inte gjorts av denna regering.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

Hur ser den svenska regeringen på den turkiska regeringens status och vilka åtgärder ämnar Sverige vidta med anledning av rapporterna från Diyarbakir?

Nr 79

Fredagen den
10 februari 1984

*Meddelande om
frågor*

1983/84:335 av *Thure Jadestig* (s) till kommunikationsministern om SJ:s service på mindre orter:

SJ vill nu minska antalet tågstopp vid Kolbäcks station, så att inga tåg på linjen Stockholm–Örebro gör uppehåll vid stationen i fortsättningen. Efter många års försämringar vad gäller tåguppehåll återstår nu endast uppehåll på linjen Sala–Eskilstuna/Flen.

Hallstahammars kommun har drabbats hårt av stålkrisen och har stor arbetslöshet och stort bostadsöverskott. Kolbäck ligger i Hallstahammars kommun och betjänar en befolkning på ca 18 000 personer. Kommunen är i stort behov av goda förbindelser för att kunna upprätthålla och helst öka arbetspendlingen. Kolbäcks station är dessutom en knutpunkt för de ovan nämnda järnvägslinjerna och betjänar som sådan en stor del av västra Västmanland.

Som skäl för försämringen anför SJ att man måste minska restiderna på linjen Stockholm–Örebro för att vinna fler resande, och man pekar på City Expressen som bevis för framgång i konkurrensen med andra trafikmedel. Ökade restider för dem som bor efter linjen mellan de stora städerna synes inte spela någon som helst roll för SJ.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga:

Anser kommunikationsministern att restiden mellan stora städer är SJ:s enda konkurrensmedel?

Kan kommunikationsministern medverka till att förändra SJ:s attityd när det gäller att upprätthålla en godtagbar service också på mindre – men ändå betydelsefulla – orter, t. ex. Kolbäck?

1983/84:336 av *Lennart Brunander* (c) till jordbruksministern om djursjukvårdsavgifterna:

Regeringen har i årets budgetproposition föreslagit att intäkterna från djursjukvårdsavgifterna skall fördubblas under budgetåret 1984/85 jämfört med innevarande budgetår. Enligt centerpartiets mening är det viktigt att den fördelning av kostnaderna för veterinärverksamheten som riksdagen 1982 beslutat om fullföljs. Jordbruksministerns förslag innebär ett kraftigt avsteg från denna princip, eftersom djurägarna kommer att få vidkännas starkt ökade veterinärkostnader. Särskilt allvarligt skulle det vara om en sådan ordning skulle leda till att djurägare drar sig för att anlita veterinär på grund av de höga kostnaderna och att detta i sin tur skulle ge upphov till ökat lidande för djuren.

*Meddelande om
frågor*

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:
Är regeringen beredd att ompröva sitt förslag om höjda djursjukvårdsavgifter, så att det inte får negativ effekt på djurskyddet?

1983/84:337 av *Lennart Brunander* (c) till jordbruksministern om åtgärder för att främja trädgårdsnäringen:

Den svenska trädgårdsnäringen kämpar en hård kamp på marknaden. Trädgårdsnäringsutredningen underströk, när den presenterade sina förslag, betydelsen av ett förbättrat gränsskydd. Den föreslog också en fond för marknadsfrämjande åtgärder och att Grönsaksfrämjandet, Fruktsfrämjandet och Blomsterfrämjandet skall ges ökade ekonomiska resurser. Jordbruksministern lovade våren 1983 att en proposition med förslag för att främja trädgårdsnäringen skulle framläggas. Någon sådan proposition har ännu inte presenterats.

Mot denna bakgrund vill jag fråga jordbruksministern:

När avser regeringen att lägga fram förslag för att främja trädgårdsnäringen?

1983/84:338 av *Jan Hyttring* (c) till kommunikationsministern om rätten till besvär över beslut rörande vägomläggning:

En fastställelse av arbetsplan för omläggning av väg 240 på delen Fösked-Acksjöviken i Värmlands län har upprört invånarna i orten Tidafors. Många privatpersoner har besvärat sig till regeringen över vägverkets beslut. Regeringen har dock inte tagit upp besvären till prövning, då det anses att de klagande inte berörs på ett sådant sätt att de har besvär rätt. Av besvärshänvisningen framgår inte på ett klargörande sätt att endast markägare har besvär rätt.

Jag vill därför fråga statsrådet om det inte i de fall som ovan beskrivits kan föreligga besvär rätt för andra än berörda markägare.

den 10 februari

1983/84:339 av förste vice talman *Ingegerd Troedsson* (m) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om identitetskontroll vid sjukskrivning:

206 läkare vid Akademiska sjukhuset i Uppsala har i skrivelse till bl. a. försäkringskassan hävdat att det strider mot grundläggande principer i patient-läkar-relationen att tvingas göra identitetskontroll i händelse av sjukskrivning.

Samtidigt hävdar riks-försäkringsverket: Utan legitimation för patienterna blir det inga pengar från försäkringskassan.

Anser statsrådet att försäkringsbedrägerierna har sådan omfattning att det är nödvändigt att läkare begär legitimation av patient före sjukskrivning?

Anser statsrådet att en patient bör bli utan sjukpenning om en läkare inte avkrävt honom legitimation?

10 § Kammaren åtskildes kl. 10.27.

In fidem

Nr 79

Fredagen den
10 februari 1984

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert